

УРБАНИСТИЧКА СТУДИЈА ОМЛАДИНСКОГ ЦЕНТРА У ПОДГОРИЦИ СА
ЦИЉЕМ ПОКРЕТАЊА ПРОМЈЕНА У ГРАДУ И ЗАЈЕДНИЦИ

URBAN RESEARCH ON YOUTH CENTER IN PODGORICA WITH A GOAL TO
CATALYSE CHANGE IN THE CITY AND COMMUNITY

Ана Царић, Дарко Реба, Факултет техничких наука, Нови Сад

Област- АРХИТЕКТУРА И УРБАНИЗАМ

Кратак садржај – Овај рад бави се урбанистичком студијом омладинског центра у Подгорици и истраживањем потенцијала за креативношћу који могу имати мјеста у граду и како утичу на остатак града. Омладински центар је објекат који може да допринесе развоју младих и њихове креативности, а самим тим и друштва јер су млади будућност. Разни садржаји који су предвиђени треба да пруже подршку у бављењу здравим активностима. У раду је приказан и осврт на групну форму и правилно димензионисање отворених површина, што су веома важни принципи ако се тежи ка кохезивном искуству корисника.

Кључне речи: Омладински центар, креативни центар, урбанистичка студија, групна форма.

Abstract – This master thesis is based on the urban study of the youth center in Podgorica and the research of the potential for creativity that a place has in the city and how it affects the rest of the city. The youth center is a facility that can contribute to the development of young people and their creativity, and therefore to society, because young people are the future. The various contents that are provided should provide support in engaging in healthy activities. The paper also shows a review of the group form and the correct dimensioning of open areas, which are very important principles if one strives for a cohesive user experience.

Key words: Youth center, creative center, urban research, group form

1. УВОД

Омладински центри су установе пројектоване тако да пруже безбједно, неформално и контролисано окружење за младе људе. Они примају друштвену интеракцију између различитих старосних група и пружају простор и за осмишљене активности. Дајући младима могућност да учествују у рекреативним и културним активностима, овакви центри им помажу да развију своје физичке, друштвене, емоционалне и когнитивне способности и искусе успјех, уживање, пријатељство и буду признати.

НАПОМЕНА:

Овај рад проистекао је из мастер рада чији ментор је био проф. др Дарко Реба.

Млади као дио друштва су најосјетљивија група и прије почетка пројектовања простора за њих потребно је опсежно истраживање свега што утиче на успјешност пројекта једног омладинског центра. Овај рад ће се зато бавити широм сликом града као мреже чворова који имају потенцијал да подстичу креативност као једну од највиших људских потреба. Архитектура може бити катализатор, тј. покретач тих потенцијала, чиме ће се бавити овај рад са више аспеката.

1.1. ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Циљ истраживања је формирање хармоничног склопа спољашњих и унутрашњих простора који ће заједно пружити подршку активностима намијењеним младим људима. Крајњи исход истраживања је пројекат омладинског центра који ће имати смисла сам за себе, али и кроз контакт са другим „чворовима“ у градској мрежи. Овај рад тежи да покаже да све промјене крећу из једне тачке која везама и одавањем енергије зрачи промјену.

2. УМЈЕТНИЧКО ОБЛИКОВАЊЕ ГРАДОВА

У Зитеовој књизи „Умјетничко обликовање градова“ (први пут објављеној 1889. године) и много касније у Едмунд Бејконовој „Дизајн градова“ из 1974, за добро урбанистичко пројектовање се сматрало оно базирано на умјетничким принципима „добре форме“. Иако у сваком од ових дјела о умјетности се говори у романтичарском смислу као о показивању умјетникове недокучиве генијалности, умјетност такође има принципе који могу експлицитно да се искомунцирају. То су принципи засновани на геометрији визуалне перцепције и размјери тијела посматрача.

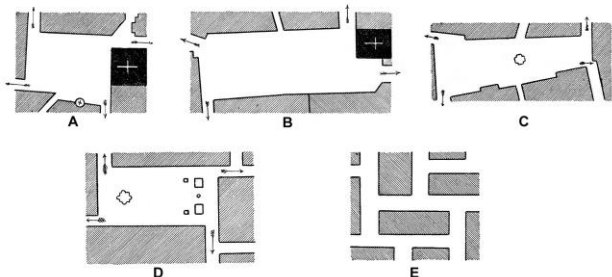
2.1. НОВИ КОНТЕКСТ, СТАРО РЕШЕЊЕ

Камило Зите је пружио једну од првих литература о урбаном планирању у тржишном друштву. Предвиђајући идеје следеће генерације урбанистичких теоретичара, он се залагао за планирање зато што су пројекти јавних простора постали безлични и механички, а преовладали су над некадашњим органским градовима. Али, који су били принципи како би се повратиле органске везе?

2.2. СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ ПЛАЗЕ

Најбоље можемо разумјети ове импликације посматрајући главну Зитеову тему, урбану плазу. Да би била

пријатна посматрачу, плаза треба да пружи непрекинут физички обод, приказујући зграде дуж цијелог видног поља посматрача, тако да на коју год страну да се окрене, доживљава континуалну пријатну цјелину. Добро формирана плаза треба да је тако затворена да дозвољава само једну визуру са било које тачке посматрања. Зите ово сликовито приказује кроз средњовјековне плазе које имају улице које улазе у обрасцу у виду неке врсте турбине, тако да се излази за улице преклапају кружно, тако спречавајући да посматрач види два отвора са било које тачке, и пружајући му, са већине тачака посматрања, непрекинуту панораму.

Слика 1: А- Пјаца дел Дуомо у Равени; Б- Пјаца Сен Пјетро у Мантови; Ц- Нојер Маркт у Бечу; Д- Зитеова поједностављена верзија таквог трга; Е- Зитеов предлог распореда блокова

2.2. ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉА

Формалистичке идеје као Зитеове могу да се примјете у раду каснијих генерација урбаних планера. Едмунд Бејкон додаје бројна додатна упутства за добру форму, изјављујући да добар дизајн треба да повезује и удружује зграде кроз простор. Зграде се спајају са небом, формирајући колективну силуету града; зграде се спајају са земљом, из које избијају кроз подијуме, поплочање или степенице, формирајући везу са тереном града; а непромјенљива архитектура је у контрасту са промјенљивим елементима, заставама, фонтанама и облацима.

3. КОЛЕКТИВНА ФОРМА

Истраживање колективне форме је опширно, али обећавајуће. Прво треба анализирати структуралне принципе укључене у креирање колективне форме. Постоје три главна приступа: композициона форма (композициони приступ), мега-структура (структурални приступ), групна форма (секвенцијални приступ). Први, композициони приступ постоји кроз историју. Друга два су нова и представљају покушај тражења ултимативне форме.

3.1. КОМПОЗИЦИОНА ФОРМА

Композициони приступ је уобичајено прихваћен и практикован концепт у прошлости и садашњости. Елементи који сачињавају колективну форму су унапријед формиран и одређени одвојено. Другим ријечима, често то буду појединачно пројектоване зграде.

Онда, одговарајућа функционална, визуелна и просторна (понекад симболична) веза се успоставља

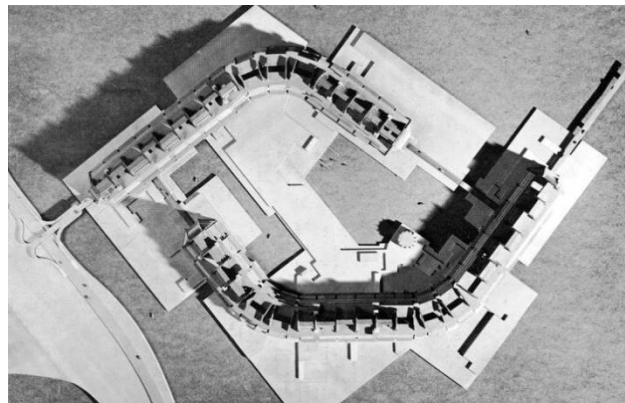
на дводимензионалном нивоу. Није изненађујуће што је ово најразумљивија и највише употребљивана техника за архитекте при пројектовању колективне форме, зато што процес личи на склапање зграде од тражених функција. То је природни наставак архитектонског приступа. То је и статичан приступ зато што чин креирања саме композиције тежи да испуни формални исказ. (Маки, 1964)

Слика 2: Рокфелер центар у Њујорку

3.2. МЕГА СТРУКТУРА

Мегаструктура је велики склоп у којем су све функције града или дијела града смјештене. Мега форму је омогућила технологија данашњице. У неку руку, то је дио пејзажа направљен људском руком. То је као велико брдо на којима су грађени италијански градови. Усађена у концепту мегаструктуре, заједно са одређеном статичном природом, је претпоставка да многе и разне намјене могу да имају користи због концентрације на једном мјесту. Велики склоп имплицира неку корист при комбиновању и концентрацији намјена.

Слика 3: Кензо Танге- мега форма

3.3. ГРУПНА ФОРМА

Групна форма је последња од три приступа при формирању колективне форме. Урбанисти и архитек-

ти су у скорије вријеме постали заинтересовани за њу зато што се показала корисном и угледним примјером при пројектовању форми великих размјера. На примјер, средњовјековни градови у Европи, градови на грчким острвима, села у сјеверној Африци, и сл. Просторни и обликовни квалитети ових градова су вриједни разматрања. Фактори који одређују просторну организацију ових градова су:

-конзистентна употреба основних материјала и конструктивних метода, као и спонтане, мање варијације у физичком изразу;

-паметна, и често драматична употреба географије и топографије;

-људска размјера очувана кроз цијели град;

-на крају, постепени развој основних елемената који су најчешће стамбене куће, отворени простори између кућа и репетитивна употреба одређених визуелних елемената као што су зидови, капије, куле, вода, и сл.

Слика 4: Италијанско село Морано Калабро

4. ПРОЈЕКАТ ОМЛАДИНСКОГ ЦЕНТРА

Простор за нови омладински центар се налази у насељу Стари аеродром, између жељезничке пруге и прометног Булевар Јосипа Броза Тита. Тај простор има добру позицију у склопу града јер се центар града налази на 15 минута хода, а са главним стамбеним насељима је веома добро повезан. С обзиром на то да се одмах преко жељезничке пруге налази Жељезничка станица, први утисак о граду свим људима који стижу возом оставља баш тај простор који сам одабрала као локацију за омладински центар.

Подгорица је град који скоро да нема садржаја за младе особе које су у осјетљивом развојном периоду. У Подгорици постоји омладински центар, који се по мом мишљењу не може сврстати у ту категорију. Више је простор за заједнички рад, са рачунарима и интернетом, простором за одмор и дијелом са столовима за више особа. То аутоматски значи да ће тај простор посјећивати само студенти и млади запослени људи, док други млади људи неће.

4.1. ЗАТВОРЕНИ САДРЖАЈИ

С обзиром на то да у Подгорици постоји само један биоскоп, са прилично ограниченим репертоаром филмова који најчешће немају умјетничку вриједност, у новом омладинском центру је предвиђен један мањи биоскоп са двије сале. Библиотека је спојена са кафеом као мјестом које млади врло радо посјећују.

Последњих година је у Подгорици постао врло популаран плес, а поготово танго и салса. Оно што је препрека да се још више људи укључи у плес је простор у којем се он изводи. У оквиру новог омладинског центра ће се наћи сала за плес, пројектована баш за ту намјену, која излази на отворену површину са амфитеатром гдје се могу изводити наступи.

Слика 5: Трг са амфитеатром¹

На неколико мјеста у Подгорици се могу наћи простори за заједнички рад, али они су углавном конципирани као велики заједнички простор са рачунарима и спојеним столовима. Зато сам простор за заједнички рад подијелила на просторе који могу примити различити број особа, у зависности од потреба корисника. Сала са вјештачком стијеном за пењање је још један од садржаја који фали Подгорици, па ће се и она наћи у омладинском центру.

Овдје ће се наћи и два простора за излагање, од којих ће један имати и вањски дио испод перголе. И на крају, у омладинском центру је предвиђена и теретана.

4.2. САДРЖАЈИ НА ОТВОРЕНОМ

Урбанизам неког комплекса се обично ставља на последње мјесто, па се тако под обликовањем простора око објеката подразумијева додавање паркинг мјеста и трака са зеленилом. Ако архитекта има за циљ да његов пројекат заживи, мора једнако посветити мјеста спољашњем колико и унутрашњем простору. Код пројекта овог омладинског центра, нису прво постављени објекти, па онда попуњен простор између стазама, теренима и сл, већ је сваки објекат и отворена површина са разлогом постављена једна поред друге.

Ако кренемо од улаза у омладински центар, њему се може приступити директно са тротоара или преко двије стазе које се у једном тренутку спајају у дубини простора. Оне су провучене тако да пролазе поред сваке намјене, па тако са лијевог улаза стаза иде уз скејт парк, стијену за пењање, кошаркашки терен и стиже до трга између биоскопа и библиотеке. Десна стаза чим прође водену површину води корисника до трга са амфитеатром преко којег се спаја са лијевог стазом или иде напријед до биоскопа.

¹ Ауторски рад- Ана Царић

Поред три велика трга, постоји и мања површина између теретане и изложбеног простора која је подијељена на два дијела воденом површином која јој доноси мир и спокој, док се над њом надвијају перголе и креирају игру сијенки на поду. Иза теретане се налази терен за одбојку на пијеску до којег се стиже стазом у виду дрвеног декинга.

Слика 6: Простор између теретане и галерије²

5. ЗАКЉУЧАК

Основни циљ овог рада је био да се пројектује прави омладински центар који ће пружити простор младим људима у којем могу да истражују, уживају и изражавају своју креативност. Уз разнолике садржаје који се нуде у овом објекту, млада особа која закорачује у њега има много опција како да проведе слободно вријеме или квалитетно вријеме са пријатељима, док су ту и садржаји који помажу у образовању младих. Запуштена локација поред прометног булевара је и требало да добије неконвенцијалну намјену, како би покренула питање осталих сличних простора у Подгорици, којих нажалост има доста.

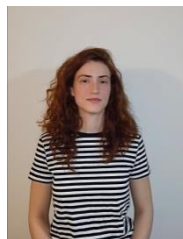
Кроз колективну форму, добијени су јавни простори различитих карактера, од трга за перформансе до трга за испијање кафе уз добру књигу. Тако је пружен примјер да Подгорица може да има јавне просторе који нису само паркови са клупама или тргови са фонтанама. Форма зграде се ни у каквом смислу не истиче луксузом, већ само квалитетом и због тога ће млади из свих насеља хтјети да посјећују овај омладински центар и осјећаће се пријатно. На так начин ће се и даље приближити становници различитих квартова и насеља у Подгорици.

У 21. вијеку је крајње вријеме да велики пројекти који се граде у Црној Гори служе заједници, а не зарађивању на експлоатацији те заједнице. Подстицање креативности итекако може да донесе новац, само је можда боље по њу што људи тога и даље нису свјесни.

8. ЛИТЕРАТУРА И КОРИСНИ ЧЛАНЦИ

- [1]. *Камило Зите- Умјетничко обликовање градова*
- [2]. *Edmund Bacon- Design of cities*
- [3]. *Fumihito Maki- Investigation in Collective Form*
- [4]. *Cara Courage- Creative Placemaking: Research, Theory and Practice*
- [5]. *Youth Centers: Places to Develop Physical, Social, Emotional, and Cognitive Abilities*
<https://www.archdaily.com/945582/youth-centers-places-to-develop-physical-social-emotional-and-cognitive-abilities>

Кратка биографија:

Ана Царић, рођена је у Подгорици 1997. године. Основне академске студије завршила је 2021. године на Факултету техничких наука, студијски програм Архитектура и урбанизам. Студент мастер студија ФТН Нови Сад, смјер „Урбанистичко пројектовање и феномени савременог града.“ Дипломирала 2022. године код ментора проф. др Дарка Ребе.

др Дарко Реба, рођен 1968. године у Новом Саду, где је завршио основну и средњу грађевинску школу. Дипломирао на Архитектонском факултету у Београду 1995. године. Изабран у звање Доцента у новембру 2005. године од када предаје предмете који се баве Урбанистичким пројектовањем на више година основних, мастер и докторских студија Департамента за архитектуру и урбанизам. Редовни је професор на Факултету Техничких Наука у Новом Саду.

² Ауторски рад- Ана Царић